

úřadů a institucí. Chválabohu se také zatím nepřepisují klasici a existuje i bohatá kultura neoficiální, a dokud nebude evidován každý kus čistého papíru, bude asi existovat. Nicméně ze Symova vášnivého projevu je člověku nevolno.

V orwellovském newspeaku je i jiné těžce přeložitelné slovo doublethink. V různých pasážích se složitě vysvětluje jeho význam. Nemáme zvláštní pojem pro tento myšlenkový trik, je to však způsob myšlení, který ovládá každé dítě od šesti let, od prvního okamžiku, kdy začne chodit do školy. Vždyť je to podle autoritativního výkladu samotného Goldsteina "dovednost podržet v mysli dvě protikladná přesvědčení a současně dvě akceptovat". U Orwella se vysvětluje doublethink jako složité umění, kterému se člověk musí učit. Ve skutečnosti, jak se o tom lze přesvědčit v

reálném životě, lze se domácímu doublethinku naučit celkem hravě. Protože u nás to není filozofická disciplína, ale hrubé kopyto, na které se v nebezpečí natáhne jakékoli přesvědčení. Náš přízemní doublethink totiž nevyžaduje, aby se oběma protichůdným přesvědčením věřilo, stačí je prostě držet ve vědomí vedle sebe a na veřejnosti používat toho, které je v dané chvíli nejvýhodnější, tedy vždycky přesvědčení uznaného státem.

Umění dvojího nebo i trojího přesvědčení se naučí občan reálného socialismu bez velkého mučení ve škole a na pracovišti. Je to nejrozšířenější typ myšlení v celé východní Evropě. Od malička je dítěti vštěpováno do hlavy, že jsou věci, o kterých lze mluvit jen jedním způsobem. Do dospělosti se každý spolehlivě naučí nazpaměť několik stálých

ideologických výroků a ty si uchová v přihrádce pro slavnostní potřebu nebo kariéru. Vedle toho může naplnit vědomí ještě jinými vírami, přesvědčeními a postoji, ale nesmí dopustit, aby se pomíchaly a při nějaké nevhodné příležitosti vyšly najevo. Kdo se tomu naučí, a naučí se tomu skoro každý, může spokojeně žít až do smrti.

Toto dvojí přesvědčení v mozku a dvojí postoj nevedou, jak by se dalo předpokládat, k schizofrenii. Naopak, dá se s tím spokojeně žít. A protože tuhle schopnost má obrovská většina obyvatelstva a bezostyšně ji na veřejnosti demonstruje, nespojuje se už s morálkou. Účelové použití postojů, které jsou ve vědomí uloženy jako v ledničce, se považuje víc za šikovnost než za nemravnost. S nepochopením se spíš setká demonstrace pravého vnitřního přesvědčení, protože se příliš podobá

bezúčelnému prorážení zdi hlavou.

Obyčejný člověk, který je ideologicky zkoušen jen zřídka, se o svou dovednost doublethinku nemusí ani moc starat. Mnohem náročnější trénink absolvují členové strany a vůbec příslušníci oporných vrstev moci. Pokud nejsou hlupáci, jako třeba Parsons, musí cvičit, protože každé klopýtnutí, zvláště na odpovědných místech, se počítá a v konečném součtu by mohlo mít špatný vliv na postup po žebříčku moci. V této výkonnostní třídě se žádá, aby žádoucí přesvědčení bylo poznat na hlasu i na výrazu tváře. Zvláště v televizi.

Bavím se často zkoumáním doublethinku na obrazovce. Dívám se do očí komentátorovi, který právě líčí úpadek, politickou destabilizaci, rozmáhající se zločinnost a podobné věci v